

4. Smoliak, O. (2012), *Rozkryllia dyryhentskykh zhestiv. Tvorchyi portret Ihoria Levenetsia* [Disclosure of conducting gestures. Creative portrait of Igor Levenets], Ternopil, Aston. (in Ukrainian).
5. Khanas, M. (2005), *Levenets Ihor Prokopovych* [Levenets Igor], *Ternopilskiy entsyklopedychnyi slovnyk* [Ternopil Encyclopedic Dictionary], Ternopil, VAT TVPK Zbruch, Vol. 2, K–O, p. 327. (in Ukrainian).
6. Shostak, Yosyp (2001), *Vidrodzhennia Derzhavy. Ternopilshchyna u Vseukrainskomu referendumi 1 hrudnia 1991 roku (Dokumenty i spohady uchasnykiv)* [Renaissance of the State. Ternopil region in the national referendum on December 1, 1991 (documents and memoirs of participants)], Ternopil, Dzura. (in Ukrainian).

УДК 785.73 (477)

Оксана Довгань

ФОРТЕПІАННЕ ТРІО ТЕЛЕНКІВ ТА ЙОГО РОЛЬ У КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ ТЕРНОПОЛЯ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано виконавську та культурно-просвітницьку діяльність представників родини Теленків у контексті мистецького життя Тернополя кінця ХХ століття. Окремлено роль фортепіанного тріо Теленків у розвитку камерного ансамблевого музикування на Тернопіллі. Розглянуто персоналії Романа, Ярослава та Габрієли Теленків як талановитих виконавців та педагогів.

Ключові слова: музична культура Тернопілля, виконавська діяльність, камерне ансамблеве музикування, фортепіанне тріо Теленків.

Оксана Довгань

ФОРТЕПИАННОЕ ТРИО ТЕЛЕНКО И ЕГО РОЛЬ В КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ ТЕРНОПОЛЯ КОНЦА ХХ ВЕКА

В статье проанализировано исполнительскую и культурно-просветительскую деятельность представителей семьи Теленко в контексте культурной жизни Тернополя конца ХХ века. Обозначено роль фортепианного трио Теленко в развитии камерного ансамблевого музицирования на Тернопольщине. Рассмотрено персоналии Романа, Ярослава и Габриэлы Теленко как талантливых исполнителей и педагогов.

Ключевые слова: музыкальная культура Тернопольщины, исполнительская деятельность, камерное ансамблевое музицирование, фортепианное трио Теленко.

Oksana Dovhan

THE PIANO TRIO OF THE TELENKOS AND THEIR ROLE IN THE CULTURAL AND ARTISTIC LIFE OF TERNOPIL AT THE END OF THE XX CENTURY

The piano trio of the Telenkos made a powerful contribution to Galician chamber and instrumental tradition. Its musical and performing activity caused a considerable revival of cultural and artistic life of Ternopil Region, the formation of the cultural musical environment of Ternopil and its region thanks to educational and artistic mission of the trio and pedagogical activity of everybody of its participants.

The chamber and instrumental trio of Gabriella (the wife of Yaroslav) (piano), Roman (violoncello) and Yaroslav (violin) Telenko started its activity in the Ternopil Philharmonics in 1979.

Since 1980 they went on music tours to the cities of Ukraine. Its repertoire included impressive samples of music by foreign and Ukrainian composers, modern ones in particular.

As the evidence of formation of new traditions of school of chamber Ukrainian performance designated by great professional skills, originality of interpretation, the musical progress of the Ternopil piano trio was noted by reviewers in the local and republican periodical press. The trio took part in the activity of the society of "Gold September", performing at the opening ceremonies of art exhibitions, presentations in the museums, near the architecture monuments. This creative activity was discontinued by the untimely death of both brothers.

Yaroslav (1948 – 1994) and Roman (1951 – 1987) Telenkos were brought up in an intelligent, creative and hospitable family in the village of Bila (Ternopil district), the place of birth of the celebrated S. Krushelnitska. Both brothers studied music in the Ternopil music school No. 1, later in the Ternopil musical school named after S. Krushelnitska and finally in the Lviv conservatory named after M. Lysenko.

Carrying on a related tradition and developing pedagogical ideas of their mentors, the talented musicians and creative teachers were in the center of spiritual musical life of Ternopil at the end of the XX century and left behind grateful memories of colleagues, and pupils.

The musical related tradition is carried on by Gabriella Telenko. Today G. Telenko works as piano teacher in the Ternopil musical school after S. Krushelnitska being a great pianist and the soloist of the Galician chamber orchestra.

Summarizing, we note that the brothers Jaroslaw and Roman Telenky and Gabriella made a significant contribution to the cultural and artistic life of Ternopil region. This is demonstrated in their participation created by the same piano trio that worked in the Ternopil Regional Philharmonic and Galician chamber orchestra in force at the palace of culture "Vatra". Their active artistic activities in creative teams is a manifestation of high professionalism and civil position.

Key words: *musical culture of Ternopil region, performing activities, chamber ensemble music performance, piano trio of the Telenkos.*

Дослідження з тематики музичного краєзнавства та регіоналістики посідають все вагомніше місце в сучасному українському музикознавстві, оскільки кожен регіон України, відповідно до суспільно-історичних обставин та викликів, певним чином збагатив загальну національну мистецьку традицію. У цьому контексті вартим уваги є аналіз становлення традицій фахового камерного ансамблювання.

Вагомі наукові дослідження у галузі ансамблевого, зокрема камерно-інструментального музикування у Західній Україні впродовж XX століття здійснено у різних напрямках аналізу: від історично-виконавського, методико-педагогічного до виконавсько-методичного. Їм присвячено монографії, наукові праці багатьох музикознавців, педагогів, виконавців (Н. Дика [2], Г. Жук [3], А. Микитка [5] та ін.).

Вивчення питань музичних традицій краю у широкому музикознавчому контексті стало предметом спеціальних наукових розвідок музикознавців Л. Кияновської [4], С. Павлишин [10]. Різні аспекти культурно-мистецького життя Тернопільщини розглядала сучасна дослідниця О. Стебельська [9].

Частково проблема висвітлена у публіцистичних виданнях та періодичній пресі [1; 6; 7; 8]. Спробою наукового аналізу стало проведене під нашим керівництвом дипломне дослідження на тему: "Музично-педагогічна діяльність родини Теленків у контексті культурно-мистецького життя Тернопілля" [11]. Однак, роль музично-виконавської діяльності фортепіанного тріо Теленків у розвитку музичного життя Тернополя, творчий мистецький та педагогічний вклад представників родини у камерно-інструментальне музикування краю ще не були предметом окремого наукового дослідження.

Мета статті – висвітлити музично-виконавську діяльність фортепіанного тріо Теленків у контексті культурно-мистецького життя Тернополя наприкінці XX століття, прослідкувати етапи діяльності фортепіанного тріо Теленків та окреслити його роль у розвитку камерного ансамблевого музикування на Тернопіллі.

Особливістю музичного життя Тернополя кінця ХХ століття була активна діяльність та співпраця різноманітних культурно-мистецьких, громадсько-просвітницьких інституцій, спільнот, товариств. У своїй культурно-просвітницькій діяльності вони опиралися, зокрема, і на професійні та аматорські виконавські колективи [9].

Так, вагомий вклад у галицьку камерно-інструментальну традицію здійснило фортепіанне тріо Теленків, музично-виконавська діяльність якого сприяла значному поживленню культурно-мистецького життя Тернопілля наприкінці ХХ століття, формуванню культурного, музичного середовища міста та області завдяки просвітницькій мистецькій місії тріо, педагогічній діяльності кожного з його учасників [7, с. 23; 8, с. 4].

Камерно-інструментальне тріо у складі Габрієли, дружини Ярослава (фортепіано), Романа (віолончель) і Ярослава (скрипка) Теленків почало функціонувати як одиниця в Тернопільській філармонії у 1979 році, концертуючи теренами Тернопілля, а вже з 1980 року, згідно з планом “Укрконцерту”, гастролювало містами України. В репертуарі тріо звучали твори Й.-С. Баха, Г.-Ф. Генделя, Л. Бетховена, Ш. Гуно, Ф. Мендельсона, М. Глінки, П. Чайковського, С. Рахманінова, М. Скорика та ін. [11, с. 21].

Успіхи тернопільського фортепіанного тріо відмічалися рецензентами у місцевій та республіканській періодиці як свідчення формування нових традицій школи камерного українського виконавства, що позначені високою професійною майстерністю, своєрідністю інтерпретації, визначеністю художньо-технічних прийомів, де індивідуальність кожного виконавця підпорядкована творенню неповторного чуття ансамблевої єдності [8, с. 4]. Невід’ємною частиною мистецького життя камерного тріо стали виступи при відкритті художніх виставок, презентацій у музеях, біля пам’яток архітектури. Однак, ця творча діяльність була перервана дочасною смертю обох братів.

Роман і Ярослав Теленки, талановиті музиканти, віддані музиці, творчі педагоги, уся їх родина й однодумці, які творили разом осередок духовного музичного життя Тернополя наприкінці ХХ ст., залишили після себе вдячні спогади колег, учнів, небайдужих тернополян. Це дозволяє нам, опираючись на друковані матеріали, приватні бесіди, спогади колег та учнів, коротко окреслити етапи становлення творчого тріо та його учасників.

Ярослав (1948 – 1994) та Роман (1951 – 1987) Теленки виховувалися в інтелігентній, творчій та гостинній сім’ї в с. Біла Тернопільського району, родинному селі славетної С. Крушельницької. Прикметно, що її батько отець А. Крушельницький відправив Павла (батька матері, діда Ярослава та Романа) на дяківські курси, які сам і оплачував [11, с. 30–31].

Визначальними для пошуку творчого шляху стали для братів роки навчання у Тернопільській школі № 2, оскільки талановитий вчитель німецької мови цієї школи Фіреп Маріус Ісакович, який вів ансамбль, відмітив здібності братів і порекомендував займатися фахово.

Свої перші музичні кроки брати Теленки здійснили у Тернопільській дитячій музичній школі № 1 – правонаступниці філії Львівського Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка, згодом продовжили музичну освіту у Тернопільському музичному училищі ім. С. Крушельницької. Роман Теленко навчався у викладача А. І. Лібовича, а Ярослав – у М. І. Присухіна, випускника Львівської консерваторії (клас Ю. Т. Онищенко) [11, с. 32].

Брати були великими прихильниками ансамблевої гри, адже ця традиція закладалася ще від камерного музикування в інтелігентних галицьких родинах. Оскільки такого предмета, як струнний квартет, в училищі не було, Роман, запалений ідеєю, створив струнний класичний квартет, до складу якого входили, крім нього, студенти училища Ю. Чернобай, М. Іванів, брат Я. Теленко [8, с. 4].

Після закінчення музичного училища брати навчалися у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка. Роман навчався у класі професора Х. Колесси, заслуженої артистки України, лауреата Республіканського конкурсу віолончелістів, а Ярослав Теленко – у класі доцента М. Вайцнера, який впродовж 1960–1990 рр. був керівником камерного оркестру “Академія” й одночасно його концертмейстером та солістом [5, с. 393].

Після закінчення консерваторії брати Теленки реалізували себе як виконавці-солісти, ансамблісти, розпочали педагогічну працю. Р. Теленко працював як артист-виконавець у

Тернопільській обласній філармонії, як викладач по класу віолончелі та контрабасу в музичному училищі та музичній школі № 1. Він заклав цікаву традицію сольних віолончельних та камерних концертів (спочатку кожного року, а потім кожних півроку). Показово, що у другому відділі концертної програми, як правило, звучали твори у виконанні його учнів з фаху. Серед них – Б. Безкоровайний (контрабас), О. Горелова, О. Журова (віолончель) та багато ін. [11, с. 45].

Творчо розвинувши виконавсько-педагогічні традиції своїх згаданих вище вчителів, методика Р. Теленка була спрямована на активний різнобічний розвиток виконавського мислення учня та його музичних здібностей у нерозривному поєднанні з формуванням технічної майстерності; на розвиток творчого потенціалу учня при індивідуальному підході до кожного вихованця; на розуміння музики як емоційного мистецтва, індивідуального трактування виконавцем музичного твору; створення позитивної психологічної атмосфери заняття.

Окрім улюбленого інструменту – віолончелі, Роман вільно володів фортепіано, грав сонати Ф. Шопена, фортепіанний концерт П. Чайковського, виконував партію фортепіано у сонаті Д. Шостаковича на державному іспиті, був незамінним ілюстратором камерного ансамблю.

Ще одне захоплення Р. Теленка – укомплектування фонотеки, яка свого часу була найбільшою у Тернополі¹. Він був унікальним знавцем музичних стилів і епох, мав дуже добру пам'ять, надзвичайно розвинену музичну увагу та слух, крім того досконало спілкувався польською мовою.

Р. Теленко володів особливим даром згуртовувати талановиту молодь. Так, у співдружності з тодішніми вихованцями Тернопільського музичного училища О. Рапітою (нині завідувачем кафедри спеціального фортепіано Львівської музичної академії, заслуженою артисткою України), сестрами Каверініми Р. Теленко дав велику кількість камерних концертів у Тернополі та області [11, с. 38].

Власних музичних творів брати не писали, однак як творчо обдарована особистість, Роман Теленко був прекрасним аранжувальником, а в його перекладах композиції отримували нові трактування.

За свідченнями тернопільських музикантів Модеста Присухіна, Ярослава Кані, Р. Теленко любив концертувати, керувати оркестрами, зокрема проводив репетиції чи виступи з оркестром училища, оркестровою групою обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка. Він брав активну участь у різних мистецьких проектах, що відбувалися у культурному житті Тернополя, зокрема творчо співпрацював з відомим “шістдесятником”, краянинею-патріотом, археологом за фахом, І. П. Геретою, який свого часу започаткував клуб “Золотий вересень” [1, с. 52]. До цієї організації входили творчі люди: художники, музиканти, актори, поети, письменники, учителі, науковці, журналісти, лікарі, тобто патріотичні представники інтелігенції краю. Цей творчий осередок у 1989 році став ініціатором процесів національно-духовного відродження краю, а його лідери – одними із фундаторів Народного руху України.

На мистецьких вечорах, присвячених діячам української і світової культури, зокрема Т. Шевченку, І. Франку, Ю. Федьковичу, Дж. Боттічеллі, Леонардо да Вінчі, Й.-С. Баху, Г. Генделю, Г. Лорці, Ван Гогу, П. Пікассо, А. Чехову, О. Блоку та багатьом іншим, часто виступали заснований при художньому музеї камерний оркестр під орудою Р. Теленка, фортепіанне тріо Теленків, започатковане ще у 1976 р. [1, с. 46]. Так, на вечорі, присвяченому Петрарці, звучали твори італійських композиторів А. Вівальді, Д. Скарлатті й А. Кореллі у виконанні камерного тріо. У концертах часто брали участь артисти обласної філармонії, камерний оркестр з Івано-Франківська під керівництвом О. Герети (рідного брата І. Герети) [1, с. 52].

На початку 90-х років ХХ ст. Ярослав та його дружина Габрієла були учасниками камерного оркестру при палаці культури виробничого об'єднання “Ватра” [7, с. 139]. У

¹ Про це свідчать Г. Теленко, а також викладач Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької Модест Присухін.

концертних програмах цього колективу брали участь відомі українські культурно-мистецькі діячі Л. Костенко, М. Скорик, Н. Матвієнко, В. Чорновіл та ін.

До концертної програми Галицького камерного оркестру входили відомі твори українських та зарубіжних композиторів. Музиканти оркестру виступали у рідному місті та гастролювали Україною, вели значну просвітницьку діяльність.

Музичну родинну традицію продовжила Габріела Теленко, уродженка м. Ужгород [11, с. 38]. Вже п'ятирічною Габріела під керівництвом матері опанувала основи музичної грамоти, і через рік поступила до музичної школи по класу фортепіано, була прийнята на навчання до Львівської спеціалізованої музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької (клас Л. В. Голембо), а після закінчення в 1973 році продовжила навчання у Львівській консерваторії ім. М. Лисенка (клас О. В. Левицької).

Її творча діяльність глибоко пов'язана із Тернополем, із родинними традиціями. Сьогодні Г. Теленко, тонкий музикант, творчий педагог, працює викладачем спеціального фортепіано у Тернопільському музичному училищі ім. С. Крушельницької. Вона є прекрасним "траючим" концертмейстером, співпрацювала і співпрацює сьогодні з такими викладачами, як Р. Теленко (віолончель), Б. Конєв (альт), Л. Глембрик (кларнет), Є. Гайда (кларнет), М. Старовецький (труба), Б. Жеграй (труба), С. Воробель (тромбон), Н. Яцюк (скрипка) [11, с. 39].

Продовжуючи родинну традицію, вона залишається солісткою Тернопільського муніципального Галицького камерного оркестру. Діти Ярослава та Габріели Теленків продовжили батьківську справу і теж пов'язали своє життя з музикою: син Роман – віолончеліст, донька Соломія - скрипалька.

Узагальнюючи, відзначимо, що брати Роман, Ярослав та його дружина Габріела внесли вагомий вклад у культурно-мистецьке життя Тернопільщини. Це засвідчено їхньою участю у створеному ними ж фортепіанному тріо, яке працювало у Тернопільській обласній філармонії та Галицькому камерному оркестрі, що діяв при палаці культури "Ватра". Їх активна мистецька діяльність у творчих колективах є проявом високого професіоналізму та громадянської позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глубіш О. КАТЕДРА / О. Глубіш, Б. Новосядлий, Н. Шподарунок. – Тернопіль : Джура, 2009. – С. 47–53.
2. Дика Н. Львівська школа камерно-інструментального виконавства / Н. Дика // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 1999. – № 2. – С. 89–94.
3. Жук Г. В. Значення концертної діяльності В. Барвінського і В. Бережницького у становленні і розвитку віолончельного і камерного виконавства в Галичині на початку ХХ століття / Г. В. Жук // Музикознавчі студії. Наукові збірки Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка ; [ред.-упоряд. О. Т. Катрич]. – Львів, 2004. - Вип. 9. – С. 127–133.
4. Кияновська Л. О. Українська музична культура: навч. посібник / Л. О. Кияновська. – Львів : Тріада плюс, 2009. - 356 с.
5. Микитка А. Львівський камерний оркестр: школа камерної виконавської майстерності / А. Микитка // Наукові збірки Львівської національної академії ім. М. Лисенка. – Вип. 24 : "Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика": Збірка статей. Серія : Виконавське мистецтво. Кн. І. - Львів : Сполом, 2010. - С. 391–404.
6. На музичних меридіанах: Тернопільському музичному училищу ім. Соломії Крушельницької – 50 / [упоряд. М. Подкович]. – Тернопіль : Джура, 2008. - 120 с.
7. Новосядлий Б. ВАТРА. Патетична симфонія світла. Історико-документальний нарис / Богдан Новосядлий. – Тернопіль : Джура, 2007. – 228 с.
8. Подкович М. Брати Теленки: Спогади без передмови... / М. Подкович // Соломія. – 2006. – № 2. – С. 4.

9. Стебельська О. Концертне життя Тернопільщини другої половини ХХ – початку ХХІ століття / О. Стебельська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 2011. – № 2. – С. 108–114.
10. Стефанія Павлишин у своїх працях і висловах сучасників [Текст] / [упоряд. М. Кривенко та ін.]. – Львів : БаК, 2005. – 164 с.
11. Швець Ірина Олегівна. Музично-педагогічна діяльність родини Теленків у контексті культурно-мистецького життя Тернопілля. / І. О. Швець. – Дипломна робота. Рукопис. – Тернопіль, 2015. – 65 с.

REFERENCES

1. Hlubish, O., Novosiadlyi, B. and Shpodarunok, N. (2009), *KATEDRA* [Cathedral], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
2. Dyka, N. (1999), Lviv school of chamber and instrumental performance, *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: Mystetstvoznavstvo* [Scientific Journal of Ternopil National Pedagogical University named after V. Gnatyuk. Series: Art Sciences], no. 2, pp. 89–94. (in Ukrainian).
3. Zhuk, H. V. (2004), The value of live performances V. Barvinskyi and V. Berezhnytskyi in the formation and development cello and chamber performance in Galicia in the early twentieth century, *Muzykoznavchi studii. Naukovi zbirky Lvivskoi derzhavnoi muzychnoi akademii im. M. Lysenka*. [Musicology studies, Scientific Journal of Lviv National Music Academy named after M. Lysenko], Editor-compiler O. Katrych, vol. 9, pp. 127–133. (in Ukrainian).
4. Kyianovska, L. O. (2009), *Ukrainska muzychna kultura. Navchalnyi posibnyk* [Ukrainian music culture. Tutorial], Lviv, Triada plus. (in Ukrainian).
5. Mykytka, A. (2010), Lviv chamber orchestra: chamber skills teaching school, *Naukovi zbirky Lvivskoi natsionalnoi akademii im. M.V.Lysenka – Vyp. 24. "Kamerno-instrumentalni ansambl: istoriia, teoriia, praktyka"*: Zbirka statei seriia: Vykonavske mystetstvo [Scientific Journal of Lviv M. Lysenko National Music Academy. "Instrumental chamber ensemble: History, Theory, Practice": Collection of articles series: Performing Arts], issue I, vol. 24, pp. 391–404. (in Ukrainian).
6. Podkovych, M. (2008), *Na muzychnykh merydianakh: Ternopilskomu muzychnomu uchylshchu im. Solomii Krushelnytskoi – 50* [In music meridians: Ternopil S. Krushelnytska Music School – 50], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
7. Novosiadlyi, B. (2007), *VATRA. Patetychna symfoniia svitla* [Bonfire. Pathetique symphony of light], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
8. Podkovych, M. (2006), *Solomiia* [Solomia], *Braty Telenky: Spohady bez peredmovy*, [Brothers Telenko's: memories without preface], no 2, p. 4. (in Ukrainian).
9. Stebelska, O. (2011), Concert life of Ternopil region of the second half of the XX – beginning XXI century, *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: Mystetstvoznavstvo* [Scientific Journal of Ternopil National Pedagogical University named after V. Gnatyuk. Series: Art Sciences], Vol. 2, pp. 108–144. (in Ukrainian).
10. Kryvenko, M. and others (2005), *Stefaniia Pavlyshyn u svoikh pratsiakh i vyslovakh suchasnykiv* [Stephanie Pavlyshyn in his writings and sayings of contemporaries], Lviv, BaK. (in Ukrainian).
11. Shvets, I. O. (2015), *Muzychno-pedahohichna diialnist rodyny Telenkiv u konteksti kulturno-mystetskoho zhyttia Ternopillia* [Musical and educational activities Telenko family in the context of cultural and musical life of Ternopil], graduate work, manuscript, Ternopil. (in Ukrainian).